

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE ANA BİLİM DALI

NIETZSCHE'NİN TÜRKÇEDEKİ *ZERDÜŞT* BASILARINA DAİR AKADEMİK
BİR KATKI ARAYIŞI

YÜKSEK LİSANS

Damla YILDIRIM

KASIM 2024
GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE ANA BİLİM DALI

NIETZSCHE'NİN TÜRKÇEDEKİ *ZERDÜŞT* BASILARINA DAİR AKADEMİK
BİR KATKI ARAYIŞI

SEEKING AN ACADEMIC CONTRIBUTION
ON THE TURKISH EDITIONS OF NIETZSCHE'S *ZARATHUSTRA*

YÜKSEK LİSANS

Damla YILDIRIM

KASIM 2024
GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE ANA BİLİM DALI

NIETZSCHE'NİN TÜRKÇEDEKİ *ZERDÜŞT* BASILARINA DAİR AKADEMİK
BİR KATKI ARAYIŞI

SEEKING AN ACADEMIC CONTRIBUTION
ON THE TURKISH EDITIONS OF NIETZSCHE'S *ZARATHUSTRA*

YÜKSEK LİSANS

Damla YILDIRIM

Danışman: Doç. Dr. Ümit ÖZTÜRK

KASIM 2024
GÜMÜŞHANE

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Nietzsche’nin Türkçedeki Zerdüşt Basılarına Dair Akademik Bir Katkı Arayışı**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

06/11/2024

.....
Damla YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmamın her aőamasında, deneyim ve yönlendirmeleri ile bana yardımcı olan, felsefe tarihinin en çok dikkat çeken filozoflarından Nietzsche'yi anlamak ve onun fikriyatına dair farklı bakış açıları geliőtirmede yardımcı olan ve çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen danıőmanım Doç. Dr. Ümit ÖZTÜRK'e teőekkürü bir borç bilirim.

Lisansüstü eğitim döneminde dersler aldığım Gümüşhane Üniversitesi, Felsefe Bölümündeki değerli hocalarıma ve Lisansüstü eğitimim süresince elinden geldiği kadarıyla tüm desteğini gösteren, hayallerimi gerçek kılabilmede en büyük destekçim olan canım babam Erson YILDRIM'a, Lisansüstü eğitimde ve yaőantım içerisinde verdiğim tüm kararlarda arkamda durup bana destek olan her zaman güç aldığım kardeőim Mustafa YILDIRIM'a ve tüm süreç içerisinde desteğini esirgemeyen değerli arkadaőım Öğr. Gör. Gökenaz GAYRET'e minnet ve sevgiyle teşekkür ederim.

Damla YILDIRIM
GÜMÜŞHANE – 2024

ÖZET

Friedrich Nietzsche'nin "Also sprach Zarathustra: Ein Buch für Alle und Keinen (*Zerdüşt*)" adlı eserinin, herhangi bir Almanca "Kritische Ausgabe" çalışmasını bütün olarak zemine yerleştirmeden dilimize çevrildiği saptanmıştır. İrdemelerimiz göstermektedir ki metinden çevrilmiş niteliyle bahsetmek mümkün görünmemektedir. Bu saptama ise olgusaldır. Saptamadan hareket edilir ve ayrıca kendi zamanının dil, sanat, felsefe, bilim ve teoloji anlayışlarına Nietzsche'nin katkısı olduğu kabul edilir ise şu sonuca varmak mümkündür: Nietzsche'nin "Zerdüşt" kısaltmasıyla işaret ettiğimiz metnin, dilimize yüz yıla yakın bir zamandır çevrilememesi, dilsel bir problem değildir. Bu, kaynak dilde beliren bir metnin hedef dilde "Kritische Ausgabe" cihetinden temsil ve tesis edilememesi problemidir. Tezimizin amacı, bahsettiğimiz olgusal saptamadan hareketle vardığımız temsil ve tesis problemini sınavımızı tetkike açmaktır. Bu çerçevede, erişebildiğimiz tüm Türkçe "Zerdüşt" çevirilerini irdedik. Edinilen verileri öncelikle Almanca, daha sonra ise kısmen İtalyanca, Fransızca ve İngilizce tenkidli eser neşriyatıyla karşılaştırma yoluna gittik. Elde ettiğimiz sonuç şudur: "Zerdüşt" ile ilgili "Kritische Ausgabe" bir çalışmayı merkeze alarak eseri incelemek, incelemeyi de atıf ve kaynak bakımından sabitlemeye çalışmak, "Zerdüşt" metnini çevirebilmek için en verimli yol olabilir.

Anahtar Kelimeler: Bası, *Kritische Ausgabe*, Nietzsche, Zerdüşt

SUMMARY

It is determined that Friedrich Nietzsche's work "Also sprach Zarathustra: Ein Buch für Alle und Keinen (*Zarathustra*)" was translated into our language without placing any German "Kritische Ausgabe" on the ground as a whole. Our analysis shows that it is not possible to talk about the mentioned text as translated. This is a factual determination. If we depart from this determination and accept that Nietzsche contributed to the understanding of language, art, philosophy, science and theology of his time, it is possible to reach the following conclusion:

Anahtar Kelimeler: Edition, *Kritische Ausgabe*, Nietzsche, Zarathustra

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
EKLER DİZİNİ.....	IX
KISALTMALAR DİZİNİ.....	X
1. GİRİŞ	1
2. “ZERDÜŞT” METNİNİN BASIM SÜRECİ.....	5
3.“ZERDÜŞT”ÜN TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNDE BULUNAN YAPISAL PROBLEMLER.....	10
3.1. Kaynak, Başlık ve İçindekiler.....	10
3.2. Editoryal Süreçler	12
4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	14
KAYNAKÇA.....	16
EKLER.....	19
ÖZGEÇMİŞ	32

EKLER DİZİNİ

- Ek 1.** Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. (1883).
- Ek 2.** “Inhalt.” Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. (1883).
- Ek 3.** Z 1893 Nauman basımı.
- Ek 4.** Z 1893 Nauman basımından “Inhalt” kısmı ilk sayfa görünüm.
- Ek 5.** Z 1899 Nauman basımından “Inhalt” kısmı ilk sayfa görünüm.
- Ek 6.** Z 1896 Tille edisyonundan “Contents” kısmı ilk sayfa görünüm.
- Ek 7.** Z 1923 Levy edisyonundan “Contents” kısmı ilk sayfa görünüm.
- Ek 8.** Z 1954 Kaufmann edisyonundan “Contents” kısmı ilk sayfa görünüm.
- Ek 9.** Z hakkında eleştirel edisyon değerlendirmesinde doğan mümkün bir açılımın “Özet” metni.
- Ek 10.** Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | 2. (Basım Tarihi 1883).
- Ek 11.** Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | 3. (Basım Tarihi 1884).
- Ek 12.** Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | Vierter und letzter Theil. (Basım Tarihi 1891).
- Ek 13.** Jenseits | von Gut und Böse. | Vorspiel | einer | Philosophie der Zukunft. Arka Kapak. (Basım Tarihi 1886).

KISALTMALAR DİZİNİ

Ana Metinler ve Eleştirel Edisyonlar

- Z** :Also sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen.
- Z I** : (Z) [Erster Theil]. İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 1883, Chemnitz.
- Z II** : (Z) Zweiter Theil. İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 1883, Chemnitz.
- Z III** : (Z) Dritter Theil. İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 1884, Chemnitz.
- Z IV** : (Z) Vierter und letzter Theil. İlk Basım Tarihi: 1895.
- KGW** : Nietzsche Werke: Kritische Gesamtausgabe. İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 1967 ff., Gruyter.
- KSA** : Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe. İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 1980, Gruyter (15 cilt).
- eKGWB** : Digitale Kritische Gesamtausgabe. Werke und Briefe.
- KGW VI 1** : Also sprach Zarathustra | Ein Buch für Alle und Keinen | (1883-1885). İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 1968, Gruyter.
- KSA 4** : Also sprach Zarathustra | I-IV.
- CpZ** : Così parlò Zarathustra | Un libro per tutti e per nessuno. İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 1968, Adelphi.
- AiZ** : Ainsi parlait Zarathoustra | Un livre qui est pour *tous* et qui n'est pour *personne*. İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 1971, Gallimard.
- TsZ** : Thus Spoke Zarathustra | A Book for All and None. İlk Basım Tarihi ve Yayınevi: 2006, Cambridge.

Türkçe Edisyonlar

- MT 2006** : Böyle Söyledi Zerdüşt | Herkes İçin ve Hiç Kimse İçin Bir Kitap. Çeviren, Basım Tarihi ve Yayınevi: M. Tüzel, İthaki, 2006.
- AC 2017** : İşte Zerdüşt Böyle Dedi | Herkes ve Hiç Kimse İçin Bir Kitap. Çeviren, Basım Tarihi ve Yayınevi: A. Cemal, Pinhan, 2017.
- MT 2023** : Böyle Söyledi Zerdüşt | –Herkes İçin ve Hiç Kimse İçin Bir Kitap–. Çeviren, Basım Tarihi ve Yayınevi: M. Tüzel, İş Bankası, 2006.
- RM 2023** : Böyle Buyurdu Zerdüşt | Herkes ve Hiç Kimse İçin Bir Kitap. Çeviren, Basım Tarihi ve Yayınevi: R. Minareci, Can, 2023.

GS 2024 :Böyle Buyurdu | Zerdüş | Herkesin ve Hiç Kimsenin Kitabı. Çeviren,
Basım Tarihi ve Yayınevi: G. Sert, Kırmızı Kedi, 2024.

MA 2024 :Böyle Buyurdu Zerdüş | Hem Herkes Hem De Hiç Kimse İçin Yazılmış
Bir Kitap. Çeviren, Basım Tarihi ve Yayınevi: M. Andonyan, Kapı, 2024.

1. GİRİŞ

Bu tezin konusu, tezin ilk başlangıcından son yazım sürecine kadar süren ve doğal bir biçimde hâlâ da devam eden bir dizi yaklaşım ve metin okuma süreçlerine yönelik bakış açısı değişiklikleri neticesinde belirlenmiş olup; Friedrich Nietzsche'nin *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen* metninin Türkçe çevirilerine dair bir eleştiri değil, fakat bu çevirilerin zeminine dair bir eleştiri sunabilme hattını açma amacıyla olan akademik bir katkı arayışından oluşmuştur. Akademik bir katkı açısından bir çevirinin zeminine yaklaşmaktan ise o çevirinin dair olduğu metne dair tarihsel ve arkeolojik bir kazıyı anlıyoruz. Bu çerçevede Nietzsche'nin *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen* metninin Türkçe çevirilerinin irdelenmesi bizim için, doğrudan bir çeviri incelemesi değil; bir çevirinin hazırlanma sürecine yönelik felsefi problemleri saptamaya çalışan bir bakış açısı geliştirme demek oluyor. Bu tür bir araştırmayı ise bahsettiğimiz metnin hem ilk edisyonları hem de günümüzdeki eleştirel edisyonlarını merkeze alarak Türkçe çevirilere dönmek suretiyle yapmaya çalışıyoruz. O nedenle de tezimizin temel problemi, Nietzsche'nin *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen* metninin okur açısından daha verimli bir tarzda anlaşılabilme imkanına kavuşması için mevcut çevirilerin yapısal problemlerini ele almaktan geçiyor.

Tez sürecimizi yürütürken, kendimize temel olarak, “akademik bir çalışma nasıl olmalı?” sorusunu sorduk ve bu soruya bir yanıt aramaya çalıştık. Akademik bir çalışma, belirli kurallar çerçevesinde tamamıyla kişinin kendi bakış açısını yansıttığı bir çalışma mıdır yoksa belirli kurallar çerçevesinde yazılması beklenen bir çalışma mı olmalıdır? Doğal olarak bu soruya bir veya birden fazla şekilde cevap verilebilir ve herkesin muhtemel bir cevabı bulunur; bununla birlikte biz tezimizin bu “Giriş” kısmında bunların hepsini bir kenara bırakıp şöyle düşündüğümüzü ve sorduğumuzu belirtmek istiyoruz: akademik bir çalışmadan beklenti nedir veya ne olmalıdır?

Çalışmamızın da içerisinde bulunduğu akademik bir alanda yazılan bir tez için öncelikli olanın, araştırılması yapılacak konunun belirlenmesi ve bu konu üzerine yazılan ya da söylenen düşüncelerin aktarılması olduğu söylenebilir. Genel hatları itibari ile tezimize yön vermeye çalışırken yaptığımız literatür taramasında karşılaştığımız şey budur: çalışılan konuların o konuya dair bilgi yumağının bir araya getirilerek düzenlenmesi ve birkaç sayfalık konuyu özetleyen yorumdan ileri gidilmemektedir. Bu açıdan baktığımızda biz kendi çalışmamız da dahil bütün akademik çalışmalarda yapılması gerekenin bilgi yumağını yeniden yeniden bir araya

getirmek değil, aksine bir araştırmanın parçası olarak -ki bundan kastımız çalışılacak metin dahil bütün süreçlerin titizlikle incelenmesi, varsa eğer çevirilerdeki hatalar gerekli belirmeler yapılarak ve literatüre gerçek anlamda bir katkısının olup olmadığı düşünülerek- yapılacak bir çalışmadan bahsediyoruz.

Kendi çalışmamızı bu temel üzerinde ilerleterek sonuçlandırdık. Bu konuda bilgilendirme gerekliliği duymamızın sebebi ise çalışmamızın akademinin de genel beklentisi olan bir şekilde geliştirmemiş olmamız ve bu konuda bir eleştiri almamızdır. Çalışmamızın akademik literatürde bir çığır açması gerektiğine dair herhangi bir iddiamız yok. Ancak bu süreç içerisinde anladığımız en önemli şey gerçek bir araştırmanın nasıl olması gerektiğine dair oluşan bakış açımızdır ve bu bakış açısının çalışmamıza yansması olmaktadır. Nietzsche'nin *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen* metni vasıtasıyla yürüttüğümüz tezde, literatürdeki gibi Nietzsche düşüncesindeki, zaten bu alanda çalışan herkesin bildiği kavramları tekrardan aktarma ve dönemin Nietzsche ile bağlantısı olan diğer düşünürlerin düşüncelerini nakletmek yerine, metnin yazıldığı ve basıldığı dönemden itibaren günümüze kadar gelen süreçte geçirdiği değişimlere dair bir araştırma yapmak istedik. Çünkü başlangıç noktamızdaki konumuzun bizi bu araştırmayı yapmadan bir sonuca ulaştıramayacağını gördük. Nitekim ulaştığımız sonuçlar dahilinde bu araştırmanın yapılmadan bu metnin hatta Nietzsche'nin diğer metnlerinin üzerinden yapılacak bir bilgi aktarımının hatalı olduğunu fark ettik ve biz çalışmamızda bu hataya düşmek istemedik.

Zaten açık ve seçik olan malumatın tekrardan akademik bir çalışma içerisinde yeniden yeniden verilmesi bize göre akademik bir çalışma yapmayı hedefleyen kimsenin görevi değildir. Tezimiz, literatürdeki bu tekrarlamalar üzerinden giden ve eksiklikler içinde olduğunu düşündüğümüz bir düşünürün bir metnin Türkçe edisyonlarına dair başlayan bir araştırma sürecinin nakledilmesinden oluşmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi isteyen istediği tarzda belirli kurallar çerçevesinde bir çalışma yapabilir ki zaten felsefenin bir başka amacı da bakış açılarının çokluğunu sağlamaktır. Ancak bu birbirini tekrarlayan bilgiler çokluğu demek değildir. Biz bunu karşı olduğumuzu bu çalışma ile göstermeyi istedik ve bize gelen eleştirilere karşılık olarak, eksiklerimizin doğal bir biçimde de bulunduğunu kabul ederek, akademik bir çalışma *öyle olmamalı* demek istiyoruz. Akademik bir çalışma *böyle olamaz* dayatması olmadan, bu çalışma, bir araştırmanın nakledilmesidir ve sonucu değerlendirmek ise okuyucuya aittir.

Şimdi, Friedrich Nietzsche'nin, *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen* (Z) başlığı ile gerek Türkçede gerekse farklı dillerde çevirilerini okuduğumuz

metninin günümüzde kullanılan standart edisyonu, iki İtalyan araştırmacı, Giorgio Colli ve Mazzino Montinari tarafından hazırlanmıştır. Bu edisyon, De Gruyter yayınevi tarafından, Volker Gerhardt, Norbert Miller, Wolfgang Müller-Lauter ve Karl Pestalozzi gibi yeni araştırmacıların katılımıyla hâlen devam etmekte olan “Nietzsche Werke: Kritische Gesamtausgabe”¹ başlığı çerçevesinde, “9 Ana Kesim”de (*Abteilung*) toplanan (ve şu ana kadar da) yaklaşık 40 ciltlik (*Band*) bir kitaptan oluşan dizide, “6. Ana Kesim”in “1. Cilt”i olarak “**Also sprach Zarathustra | Ein Buch für Alle und Keinen (1883-1885)**” başlığıyla yer alır.² Z’nin bu standart edisyonu, 1968 tarihlidir.³ Bu edisyonla aynı tarihte, yani 1968’de, Colli ve Montinari edisyonunu aynı zamanda, Montinari çevirisiyle “**Così parlò Zarathustra | Un libro per tutti e per nessuno**” başlığıyla İtalyanca çeviri edisyonda yayınlanmıştır.⁴ Son olarak aynı hatta, Fransızca edisyon, Maurice de Gandillac çevirisiyle 1971 yılında, “**Ainsi parlait Zarathoustra | Un livre qui est pour tous et qui n’est pour personne**” başlığı altında Fransızca yayımlanmıştır.⁵

Bahsettiğimiz bu temel edisyonlar merkezde olacak şekilde, “KGW VI 1” Almanca’da daha sonra, yine De Gruyter yayınevi tarafından hazırlanan, “Sämtliche Werke: Kritische Studienausgabe”⁶ üst başlıklı 15 ayrı ciltten (*Einzelbände*) oluşan dizinin “4. Cilt”i olarak “**Also sprach Zarathustra | I-IV**” başlığıyla yayımlanmıştır.⁷ “KGW VI 1” edisyonu aynı zamanda, Nietzsche’nin diğer metinleriyle birlikte, Almanca, İngilizce, Fransızca ve İtalyanca olarak hazırlanmış olan “Digitale Kritische Gesamtausgabe. Werke und Briefe” başlığıyla on-line olarak erişime açılmıştır.⁸ Ancak eKGWB’deki Z dijital edisyonu ise diğer Almanca edisyonlardan farklı olarak, ilk başlık sayfasında (*Titelblatt*) “**Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen.**” şeklinde bir başlığa yer vermekte ve hemen bu ifadeden sonra Z I’in 1883 tarihli ilk edisyonunun bilgilerini, yazar adının öncesine “[Erster Teil]” ibaresini koyarak sunmaktadır. Z metninin başlığının belirlenmesi dahi temel bir tartışma

¹ (“Kısaltmalar Dizini”nde belirtildiği üzere,) bu edisyona “KGW” ile işaret ediyoruz.

² Edisyona “KGW VI 1” ile işaret ediyoruz (“VI” rakamı “Ana Kesim”i, “1” ise bu kesimdeki cilt numarasını göstermektedir).

³ De Gruyter yayınevinin, 1749 yılına kadar giden bir geçmişi bulunmakta ve Prusya Kralı tarafından verilen destekle kurularak 1800’lü yıllardan itibaren dönemin en önemli filozof, sanatçı ve bilim adamlarının eserlerini hazırlamaktadır. Ana merkezi Berlin (Almanya) olan yayınevinin, Basel (İsviçre), Viyana (Avusturya), Varşova (Polonya), Boston (ABD) gibi dünyanın belli başlı kültür şehirlerinde de merkezleri bulunmaktadır (*bkz.* <https://www.degruyter.com>).

⁴ “Kaynakça”da görüleceği üzere biz bu metnin 1973 tarihli ikinci basımına ulaşabildik. Edisyona, “CpZ” kısaltması ile işaret ediyoruz.

⁵ Edisyona “ApZ” kısaltması ile işaret ediyoruz.

⁶ Edisyona “KSA” kısaltması ile işaret ediyoruz.

⁷ Edisyona “KSA 4” kısaltması ile işaret ediyoruz.

⁸ Bu kaynağa “eKGWB” kısaltması ile işaret ediyoruz.

konusudur ve ülkemizde bu hususlar hiçbir biçimde (bildiğimiz kadarıyla şu ana kadar) ele alınmamıştır.

Bir sonraki ikinci bölümde, araştırmalarımızın sınırları çerçevesinde, Z'nin Nietzsche'nin sağlığında ve kısmen kendi gözetiminde yapılan basımlarındaki değişimleri ana hatlarıyla inceleyeceğiz. Bu irdeleme bize, tarihsel veriler ışığında, alandaki araştırmacılara ve doğal olarak çevirmenlere yönelik olarak, “hangi metin(ler)?” sorusunu sormak için bazı gerekçeler verecek ki; daha sonra görüleceği üzere, Türkçedeki hiçbir çeviri ve edisyonda, dahası, irdeleyebildiğimiz kadarıyla, dilimizdeki herhangi bir akademik araştırmada da konu dikkate alınmamıştır. Ancak konunun hem akademik hem de doğal bir biçimde yayıncılık pratiği açısından ele alınmamış olması, yine daha sonra ileri süreceğimiz üzere, küresel düzlemde dijital bir kültür yaşanırken, içinde bulunduğumuz kültürel (bu da demektir ki esasen felsefi) atmosferin hâlâ rivâyet kültürüne bağlı olarak sürdüğü anlamına gelmektedir. Bu konuya tezimizin son kısmında değinmeye çalışacağız. “Hangi metin(ler)?” sorusu ise bu tezde aradığımız akademik katkının yolunu açmak için temel bir ipucu olacak. Tezin üçüncü bölümünde ise, Z'nin Colli ve Montinari tarafından hazırlanan eleştirel edisyonu merkezde olacak şekilde, “TsZ” ve “AiZ” edisyonu yol gösterici bir motif olarak kullanılmak suretiyle Türkçe çevirileri yukarıda sözünü ettiğimiz bağlamda tahlil edeceğiz. Aynı zamanda belirtmek isteriz ki “Ekler Dizini”nde ve Türkçe edisyonlardaki Z metnine ait isimlendirmelerin bir çizgi ile bölümlenmesinin temel sebebinin bir düzen oluşturabilmek adına yapıldığını belirtmek isteriz.

2. “ZERDÜŞT” METNİNİN BASIM SÜRECİ

Nietzsche'nin metinlerinin önemli bir kısmı sağlığında, kendi gözetiminde yayımlanmıştır. Ancak, kariyerinin farklı dönemlerinde yayıncılarla problem yaşadığı bilinmektedir. Ayrıca bu problem, alandaki araştırmacıların bildiği üzere, ölümünden sonra da devam etmiştir. Sözelimi 1885 yılında editörü Ernst Schmeitzner'e dava açmış; bir sonraki metni *İyinin ve Kötünün Ötesinde. Gelecekteki Bir Felsefeye Giriş* (*Jenseits von Gut und Böse. Vorspiel einer Philosophie der Zukunft*) 1886 yılında C. G. Naumann tarafından basılmıştır. Bununla birlikte eserlerinin yayımlanmasına dair problemler bitmemiş; süreç içerisinde, Nietzsche henüz hayatta iken ama sağlığını da yitirmişken, kız kardeşi Elisabeth Förster-Nietzsche, 1894 yılında Weimar bölgesinde bulunan Naumburg'da “Nietzsche Arşivi”ni (*Nietzsche-Archiv*) kurmuş ve Nietzsche'nin metinlerini yayımlamaya başlamıştır. Ancak bu arşivin kurulmasından önce de Nietzsche'nin kendi düşüncelerine aykırı olduğu kimi belgeler ışığında iddia edilen bazı basımlar, 1890'lara yaklaşırken kız kardeşi Förster-Nietzsche tarafından yapılmıştır. Elisabeth Förster-Nietzsche 1935 yılında hayata gözlerini yumduktan sonra ise söz konusu arşiv, farklı isimlerle devam etmiş ve 1956'da resmen kapanmıştır. Nihayet, Förster-Nietzsche'nin Peter Gast başta olmak üzere değişik editörlerle birlikte çalışmasından doğan metinler uzun süre Almanca standart baskılar olarak kullanılmıştır.

Ülkemizdeki literatürün temel hareket noktası, Z'nin, birbiriyle, *sanki* daha önceden organik bir irtibat tesis edilecek şekilde hazırlanmış olan dört ana kitaptan veya bölümden müteşekkil tek bir eser olduğu yönündedir. Pek fazla göze çarpmasa ve hakkında dilimizdeki literatürde *telif* bir çalışma bulunmasa da bu dört bölüm veya metin, 1883 ile 1885 yılları arasında ayrı ayrı basılmıştır. Ancak Nietzsche ise sağlığında, dördüncü metnin, düzenlediği Z baskısına alınmasını istememiş ve yine sağlığında, ilk üç metni, daha önce basılmış olmasına rağmen dördüncü metni katmadan tek bir eserde birleştirerek bastırılmıştır. Sürece genel hatlarıyla bakılırsa şunlar saptanabilmektedir.

“Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen.” başlıklı metin (Z D), 1883 yılında, Nietzsche'nin o dönemki yayıncısı Ernst Schmeitzner tarafından Chemnitz şehrinde basılmıştır (*Bkz.* Ek. 1). Nietzsche'nin notlarından ve *Ecce Homo*'daki değinilerinden anlaşıldığı üzere, bu metne dair ilk fikirleri 1881'e kadar geri gitmektedir. Metin 1883 yılında çok kısa bir sürede yazıya dökülmüş ve basılmıştır (*bkz.* KSA 6. 335-336; Nietzsche, 2006: 83-85; ayrıca *bkz.* Young, 2023). 1883 tarihli

metne bakıldığında, ilk olarak dikkat çeken husus, günümüzün birçok standart edisyonunda farklı farklı şekillerde yer alan “Birinci Bölüm” ibaresinin metinde doğal olarak bulunmadığıdır. Ayrıca Z I’in 1883 tarihli ilk basımının sonunda sayfa 114’te, DTA’dan⁹ saptadığımız üzere, “İçindekiler (*Inhalt*)” kısmı bulunmakta (*Bkz.* Ek. 2); fakat bu kısım, “KGW VI 1” ile birlikte, daha sonraki eleştirel edisyonlarda değişmektedir. Ancak 1968 öncesi birçok Almanca edisyon ve irdelediğimiz İngilizce çeviri, değişik uygulamalara gitmekte, bunların kimi 1883 tarihli metni aynen kimi de başlık değişiklikleriyle takip etmektedir (*Bkz.* Ek. 4, Ek. 5, Ek. 6, Ek. 7, Ek. 8).

Görebildiğimiz kadarıyla dilimizdeki çevirilerde ve telif metinlerde bu husus herhangi bir biçimde dikkat çekmemiştir. Ancak Z edisyonları mukayese edildiğinde fark edilecektir ki konu son derece önemli ve incelemeye değer açılımlara sahiptir. O nedenle, doğrudan tezimiz çerçevesinde yer aldığı bir açıdan söylenemeyecek fakat *akademik katkı arayışı* yönüyle de dikkat çekmemizin zorunlu olduğu bir meseleye tezimizde ilerlemeden önce burada değinmemiz gerekmektedir.

Bu mesele, bizim tezimizi yazma nedenlerimizden biridir aynı zamanda. Konuya devam etmeden önce, “eserin açıklığını korumak” deyişi ile klasik bir metnin eleştirel edisyonlarında dahi bulunabilecek bir probleme dikkat çekmeyi umuyoruz. Başka bir deyişle ifade edilirse de “eserin açıklığını korumak” ifadesi ile “klasik” nitelemesiyle anılan bir çeviri metinde, metnin yazarının düşüncelerinde veya metnin hazırlığındaki devinimi görme bakımından derinleşme imkanını kapatma cihetine gitmeyen ve (gerçekleşsin gerçekleşmesin) güncel araştırmalara kapı aralama imkanını haiz bir ürün hazırlamayı anlıyoruz. Bu hususu kısaca irdeleyebilmek için, örneğimizi, hemen yukarıda değindiğimiz, Z I’in 1883 baskısının sonunda yer alan “İçindekiler” kısmını mercek altına alarak vereceğiz. Bu kısım, Z I’de, herhangi bir bölümlenme ve numaralandırma ayrımı olmadan sadece başlıklar halinde sunulmaktadır (*bkz.* Ek. 2). Ancak metin ise açılışından itibaren başlıklarla farklı farklı düzeylerde ve tipografik kompozisyonlarda sunulan alt bölümlere ve kesimlere ayrılmaktadır. “İçindekiler”e değil de bu bahsettiğimiz kompozisyona bakıldığında Z I aslen iki ana bölüme ayrılmaktadır yazarı tarafından: **(a)** orijinal baskıda sayfa 5’te başlayan ve “1”den “10”a kadar başlık verilmeden numaralandırılan, öncesine ise “Zarathustra’s Vorrede (*Zerdüşt’ün Başlangıç Deyişi*)” şeklinde ayrı bir sayfa yerleştirilen bölüm ile **(b)** bu sefer öncesine “Die Reden Zarathustra’s (*Zerdüşt’ün Deyişleri*)” şeklinde bir sayfa konulan ve numaralandırma olmaksızın sayfa 29’da doğrudan “Von den drei Verwandlungen (*Üç Dönüşüm Hakkında*)” başlıklı alt kesim ile yine başlıklarla devam

⁹ “Deutsches Textarchiv”e bu kısaltması ile işaret ediyoruz.

eden bölüm. Şu hâlde burada bir akademik araştırmada karşımıza çıkabilecek bir problem, bölümlenme ve numaralandırma ayrımı olmayan “İçindekiler” kısmına gelindiğinde ortaya çıkar. Zira ilginç bir biçimde, bu kısmın ilk alt başlığı “Vom Übermenschen und vom letzten Menschen (*Üst-İnsan ve Son İnsan Hakkında*)” ifadesini taşımaktadır (Bkz. Ek. 2). Ama bu ifade ise “a” ile işaret ettiğimiz bölümde yer almamaktadır. “a” ile işaret ettiğimiz bölüm, yani, “Zarathustra’s Vorrede (*Zerdüşt’ün Başlangıç Deyişi*)” irdelendiğinde, “1” ve “4” numaraları alt kesimlerde “son insan (*letzte Mensch*)” deyişi geçmemekte; “5” numaralı kesime gelindiğinde ilk defa metinde sayfa 15’te “son insan (*letzte Mensch*)” ifadesi karşımıza çıkmaktadır. O nedenle de Z I’in orijinal basımındaki “İçindekiler” kısmı ile metnin kompozisyonu arasında formel / biçimsel bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Zira, “a” ile işaret ettiğimiz bölümün neredeyse tam da ortasında bulunan “son insan (*letzte Mensch*)” deyişi, içinde yer aldığı bölümü ikiye ayırmakta fakat bir sınır olarak da bu bölümün alt kesimlerini birbirine bağlamaktadır. O nedenle de 1883 tarihli ilk basımda “İçindekiler” kısmına Nietzsche’nin veya basım şartlarından kaynaklı olarak yayımcının ya da Nietzsche’nin yardımcılarından birinin “Zarathustra’s Vorrede” yerine “Vom Übermenschen und vom letzten Menschen” başlığını vermesi anlaşılabilir bir durum olabilir. Bununla birlikte, konu, çok farklı bir durumda, bir felsefe problemi görünümünü de alabilir. Biz tezimizin sınırları çerçevesinde, böyle bir durumda ne tür bir felsefi meselenin doğabileceği hususunu daha fazla ilerletmeden, tez çalışmamız sürerken hazırladığımız bir bildiriye gönderme yapmak istiyoruz. Bu bildiri, **Felsefede “Dil” ve “Anlam”ın “Sınır”ı: Nietzsche’nin Böyle Söyledi Zerdüşt Metnine İlişkin Mümkün İki Okuma** başlığı ile “10-12 Ekim 2024” tarihleri arasında Mardin Artuklu Üniversitesi’nde gerçekleştirilecek “IV. Uluslararası Dil, Düşünce ve Din Bilimleri Kongresi”nde sunulmak için kabul almış ve “Özet” metni basılmıştır (bkz. Ek. 9). Bahsettiğimiz tür bir uyumsuzluk, ilk bakışta, metnin eleştirel edisyonunu hazırlayan araştırmacıların ilgi alanına girmektedir. Bir başka deyişle, eleştirel bir edisyon bu hususa doğrudan dikkat çekmek durumundadır. Konuyla ilgili olarak da Gruyter’deki “KGW” ve “KSA” ile “CpZ”nin bulunduğu *Opere di Friedrich Nietzsche* eleştirel edisyonlarına bakılabilir. Bununla birlikte, sadece ülkemizdeki telif araştırmalara değil aynı zamanda “Z” çevirilerine de baktığımızda böyle bir durumdan bahsedilmesi bir yana, maalesef konudan haberdar dahi olunmadığını gördük. Ancak, işte tam da bu nedenle, *akademik katkı arayışı* yönüyle dikkat çekmek istediğimiz husus, “Z” çevirilerinde bu bahsettiğimiz hususa farklı tarzlarda mümkün olabilecek notlarla değinilmesinin şart olduğudur. Bu ise bize göre, bir çeviri metnin dilsel yetkinliğinden önce, kuruluş

bağlamı içerisinde sahip olması gereken bir dizi yetkinlikten biridir ve o nedenle de bir çevirinin ilk veya başlıca işi “eserin açıklığını korumak”tır. Bu duruma biz, MT 2006, AC 2017, MT 2023, RM 2023, GS 2024 ve MA 2024’te rastlamadık, herhangi bir biçimde.

Şimdi, buradan kalınan yere geçerek devam edersek; yine 1883 tarihli ikinci ve bir yıl sonraki 1884 tarihli üçüncü metinde, ilk metindeki “Başlık” aynen kullanılmış; fakat söz konusu başlığa ek olarak, sırasıyla “2.” ve “3.” ibaresi konulmuştur (bkz. Ek 10 ve Ek 11). Tıpkı Z I’de olduğu gibi, Z II ve Z III’te de, DTA’dan saptadığımız üzere, “İçindekiler (*Inhalt*)” kısmı bulunmaktadır. Bu kısım, iki metnin de sonunda verilmiştir. Saptadığımız üzere, Z’nin edisyonlarıyla ilgili en kritik meselelerden biri, yine dilimizdeki telif eserlerde hiç karşılaşmadığımız bir tarzda, eserin bütününden ayrı olup olmadığı hakkında bir karara varmanın derinlemesine irdeleme gerektirdiği Z IV’dür.¹⁰ Bu metin, 1885 yılında basılmıştır (bkz. KSA 4, *Vorbemerkung*). Ancak her ne kadar diğer üç metin gibi aynı başlığı ve ek olarak da “Dördüncü ve Son Bölüm (*Vierter und letzter Theil*)” ibaresini taşısa da (bkz. eKGWB) metnin kamusal olarak dağıtım yapılmamış ve yaklaşık 40 nüsha basılarak, sadece Nietzsche’nin çok yakın arkadaşlarına gönderilmiştir. Nietzsche’nin *Ecce Homo*’daki kimi ifadeleri ve mektuplarına bakıldığında, bu metni kamuya açma konusunda ciddi bir biçimde kararsız olduğunu anlamak mümkündür. “TsZ”nin, metnin aynı zamanda çevirmeni olan Adrian del Caro ile editörlüğünü üstlenen Robert B. Pippin’in, edisyon için yazdığı “Introduction”a (2006: viii-xxxv) baktığımızda, Z IV’ün ilk üç metinden sonra yazıldığı fakat 1885’teki ilk baskınının dağıtımının yapılmadığı, bu metnin ancak 1892 yılında, Nietzsche sağlığını yitirdikten sonra dolaşıma girdiği vurgulanıyor (bkz. Ek 12; aynı zamanda, bkz. Young, 2023). Fakat bununla birlikte konuya kısaca da olsa temas eden Pippin, birçok akademisyenin Z IV’ü Z’nin merkezi bir kısmı olarak görmediğini; bu bakımdan da Z’nin ilk üç metinle tamamlanmış olduğuna dair yaygın bir düşüncenin bulunduğunu ekliyor. Dahası Pippin, bir “klasikçi (*classicist*)” oluşuna atıfla, sahnelenen ilk üç oyunun “tragedya” ve dördüncüsünün de “komedy” olduğu Yunan tiyatro geleneğine uygunluk sağlamak için Nietzsche’nin Z I, II ve III’ü “tragedya” formunda tasarlamışken, dörtlemenin eksik kalmaması için de Z IV’ü “satirik bir komedy” şeklinde tasarlamış olabileceğini belirtiyor. Dahası, ilginç bir biçimde, “KGW VI 1” ve “KSA 4”de metin, Z III’den sonra gelse de eKGWB’ye bakıldığında, ilk üç metnin “Veröffentlichte Werke (*Yayımlanmış Metinler*)” kısmında, oysa Z IV’ün ise “Privatdrucke (*Özel Basımlar*)” kısmında, ayrı sekmelerde verildiğini görüyoruz.

¹⁰ Bu meseleyi, aynı zamanda yukarıda bahsettiğimiz bağlam ile irtibat içerisinde tartıştık (bkz. Ek. 9).

Dahası, son derece ilginç bir şekilde, Nietzsche'nin yakın arkadaşlarına yazdığı kimi mektuplarından, 1885 tarihli Z IV'ü özel olarak göndermiş olduğu kişilerden geri isteme ve imha etme niyetinde olduğunu anlıyoruz. Bu konudaki en ilginç durumlardan biri ise Nietzsche'nin, Z IV'ü özel olarak bastırdıktan bir yıl sonra, 1886'da Z'nin, ilk üç metinden oluşan bütünleşik baskısını yapmasıdır. "KSA 4, *Vorbemerkung*"da belirtildiği üzere, bu metin, "**Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen. In drei Theilen.**" başlığıyla yayımlanmıştır. Dikkati hemen çekeceği üzere burada Nietzsche, metnin alt başlığını, "In drei Theilen (*Üç Bölümde*)" şeklinde vermiştir. Dahası Nietzsche, sağlığında basıma verdiği 1886 tarihli *Jenseits von Gut und Böse: Vorspiel einer Philosophie der Zukunft (İyinin ve Kötünün Aşımında: Geleceğin Felsefesinin İlk Temsili)* başlıklı metninin arka kapağında, konuya temas eden bir not bırakmıştır (bkz. Ek 13). Süreç içerisinde, daha sonra ise Z, bilindiği üzere, Nietzsche henüz yaşarken fakat sağlığını da kaybetmiş bir durumdayken, kız kardeşi Förster-Nietzsche tarafından farklı dönemlerde farklı editörler yönlendiriciliğinde yayımlanmıştır. Şimdi, çalışma alanımızın tarihsel arkeolojisini takdim ettikten sonra, İngilizce "TsZ" edisyonu merkezinde Colli ve Montinari'nin eleştirel edisyonuna bağlanarak dilimizdeki edisyonları tahlil etmek istiyoruz.

3. “ZERDÜŞT”ÜN TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNDE BULUNAN YAPISAL PROBLEMLER

Bu ana bölüm, Z'nin dilimizdeki çevirilerine dair akademik katkı arayışına yönelik arayışımızda tezimizin ana gövdesini oluşturmaktadır. “TsZ” ve “AiZ” ile karşılaştırma cihetine gideceğimiz tahlile geçmeden önce, baskısı bulunan Türkçe çevirilerin tamamında karşılaştığımız ve bir önceki alt bölümdeki araştırmadan hareketle saptanabilecek olan Z'nin dört ayrı kitap olarak yayımlanmasına hiçbir biçimde değinilmemesinden doğan ve bizim çeviri metinde kaynak metnin tarihsel akışının daraltılması şeklinde nitelendirmek istediğimiz “eserin açıklığını koruma” probleminin bir başka yönüdür.

3.1. Kaynak, Başlık ve İçindekiler

1968 tarihli “KGW VI 1” edisyonu (ve yine aynı tarihli İtalyanca edisyon ve çeviri), doğrudan 1883 tarihli ilk metindeki (Z I) şemayı koruyarak, “Erster Teil (Birinci Bölüm)” ibaresine yer vermeden, metni dört alt bölüme ayırmıştır. Bunlardan ilk bölüm, hemen, yukarıda bahsettiğimiz “Zarathustra’s Vorrede” ile başlar (KGW VI 1: 3-22) ve “Die Reden Zarathustra’s” (KGW VI 1: 23-98) ile devam eder. İkinci ve üçüncü bölümler, yani Z II ve Z III, aynı eleştirel edisyonda, sırasıyla “Also sprach Zarathustra. Zweiter Theil (KGW VI 1: 99-186)” ve “Also sprach Zarathustra. Dritter Theil (KGW VI 1: 187-287)” şeklinde verilmektedir. Nihayet metnin dördüncü bölümü, yani Z IV ise “Also sprach Zarathustra. Vierter und letzter Theil. (KGW VI 1: 289-404)” şeklinde yer almaktadır.

Şimdi, ülkemizde, Nietzsche'nin eserlerinin basımıyla ilgili en önemli çeviri girişiminin, 2000li yılların hemen başında, aralarında (farklı zaman dilimlerinde) Mustafa Tüzel, Oruç Aruoba ve Can Alkor gibi hem çevirmen hem araştırmacıların bulunduğu; aynı zamanda bu kişilere de Ioanna Kuçuradi ve Nermi Uygur gibi araştırmacıların “Yayın Kurulu”nda yer alarak eşlik ettiği İthaki Yayınlarından başlayan Nietzsche'nin “Bütün Yapıtları. Eleştirel Toplu Basım” dizisi olduğu söylenebilir. Ancak bu çeviri girişimi devam etmemiş ve girişimdeki ana çevirmen işlevini gören Mustafa Tüzel, önceki çevirileri daha sonra İş Bankası Yayınları'nda kısmi değişikliklerle ve yenileyerek devam ettirmiştir. Devam etmeden önce, yine herhangi bir biçimde dikkat çekmemiş olan fakat bizce ülkemizdeki çevirilerin akademik açıdan durumunu gösterebilecek net bir örnek olduğu için bu girişimdeki temel bir soruna

temas etmek istiyoruz. “Bütün Yapıtları. Eleştirel Toplu Basım,” çeviri girişimi, “5” ana bölüme ayrılmış ve sadece “Bölüm III: Kitapları” kısmında ilerlemiştir. O nedenle de Nietzsche’den yayımlanması planlanan “Bölüm I: Gençlik Yazıları,” “Bölüm II: Filoloji Yazıları,” “Bölüm IV: Defterleri” ve “Bölüm V: Mektupları” kısımlarına dair bu girişimde herhangi bir çeviri bulunmamaktadır. Fakat dikkat çekici olan husus, İthaki Yayınları’nın “Bütün Yapıtları. Eleştirel Toplu Basım” dizisi Colli ve Montinari eleştirel edisyonunu temel alsa da “KGW” ile “KSA” edisyonlarının bir tür karışımından oluşturulmuştur. Dahası bahsettiğimiz Türkçe çeviri girişimi, İtalyanca eleştirel edisyondan da kısımlar barındırmaktadır. Bu bağlamda da edisyonun ana başlığının alt başlığında ana editörler olarak Giorgio Colli ve Mazzino Montinari isimleri geçse de, kaynak alınan edisyonun hangisi olduğu belirtilmemiştir. Bu, görebildiğimiz kadarıyla tüm Türkçe Nietzsche çevirilerinde bulunan ortak bir problemdir. Dahası, basımı olmayan bu girişimdeki diğer çeviriler Mustafa Tüzel tarafından İş Bankası Yayınları’ndan devam ettiğinde dahi bu yayınevindeki çevirilerde, ne metinlerin basım künyesi ne de metinlerin hangi edisyonu temele aldığı ve ne de buna benzer bir açıklayıcı not veya ibare bulunmamaktadır. Dahası, önceki İthaki edisyonlarında bulunan “KGW” notları da tamamen bu çevirilerde kaldırılmıştır. Biz, ülkemizde, özelde Nietzsche ancak genelde de felsefe metnlerinin çevirisi bağlamında, bu ve benzer meselelerin, alandaki araştırmacılar tarafından herhangi bir biçimde irdelenmemiş olmasının çok olumsuz sonuçları olduğu kanaatindeyiz.

Şimdi, Z’nin başlığından itibaren Türkçe çevirilere baktığımızda, yukarıdaki problemle ilgili olarak şunlarla karşılaşmaktayız: MT 2006, başlık ve alt başlıklar (bölümler) bakımından “KGW VI 1”e uymamakta; fakat “MT 2023” ise “KSA 4”e uyarken “KGW VI 1”e uymamaktadır. “RM 2023” çevirisi “KGW VI 1”e uymadığı gibi Z’nin ilk basımı için 1883 tarihini göstermekle ciddi bir hata yapmaktadır. Diğer yandan, bahsettiğimiz bu örneklerle aynı sorunu barındıran “GS 2024” ve “MA 2024” hangi Almanca metnin temel alındığına veya edisyonun kullanıldığına dair hiçbir bilgi içermemek bakımından “akademik etik”e hiçbir biçimde uymamakta; dahası bu iki çeviri de açık bir biçimde Z’nin başlığını dilimize çarpıtarak aktarmaktadır. Özellikle “GS 2024” çevirmeni, metnin alt başlığını “eserin hiç kimsenin değil, herkesin kitabı olmasını dilediği ümit ettiği” için apaçık bir biçimde değiştirip çarpıtmasını gerekçelendirmeye çalışacak kadar garip bir tutum içerisine girmiştir (2024: 8). Bu hususlar bizi, kültürel olarak bulunduğumuz felsefi atmosfer bakımından endişelenmektedir. Dahası son olarak belirtmek gerekirse, İthaki Yayınları edisyonunda bulunan Z ve diğer çevirilerde “telif” hakkına dair açıklama bulunurken; Z’nin diğer

çevirilerinde bu tür bir ayırımın olmaması son derece düşündürücüdür. Şu durumda ise karşımıza “MT 2006” dahil olmak üzere ilginç bir sonuç çıkıyor: Also sprach Zarathustra | Ein Buch für Alle und Keinen | (1883-1885) başlıklı çeviri meni okuyan ülkemizdeki bir araştırmacı, okuduğunun “kaynağına” dair herhangi bir bilgiye metnin bir çeviri olması itibarıyla bile temas edebilir değil.

3.2. Editoryal Süreçler

Bu kısımda, Z'nin dilimizdeki çevirilerine dair çok katmanlı bir diğer problemi, genel olarak da “editörlük” veya “yayına hazırlama” denebilecek problemi irdelemek istiyoruz. Dikkat edilecek olunursa bu husus, metnin eleştirel edisyonunu hazırlayana Colli ve Montinari'nin bu edisyonun editörleri olmasından ayrı olarak, bir çeviri metnin çevirmenden ayrı olarak bir çeviri editörüne sahip olup olmamasıyla ilgilidir.

Şimdi, bu durumu iki farklı dil İngilizce ve Fransızca üzerinden görmek mümkündür. Buradan hareketle de Türkçe çeviri metinlere bakabiliriz. İlk örneğimiz, Cambridge Üniversitesi yayınlarının *Thus Spoke Zarathustra. A Book for All and None* başlıklı çevirisi olacak. Çeviri metin, Karl Ameriks ve Desmond M. Clarke'ın genel editörlüğünü yaptığı, “Cambridge Texts in the History of Philosophy” dizisinde yer alıyor. Çevirinin ise Adrian del Caro ve Robert B. Pippin olmak üzere iki editörü bulunuyor; bu isimlerden del Caro, aynı zamanda metnin çevirmeni. Çeviri editörü Pippin'in metin için yazdığı “Introduction”a (2006: viii-xxxv) baktığımızda, hemen ilk sayfada, Z'nin, ilk üç bölümünün 1883 ve 1885 yılları arasında ayrı kitaplar halinde basılmış olduğu belirtiliyor. Pippin devamla, Z IV'ün ilk üç kitaptan sonra yazıldığını fakat 1885'deki ilk baskısının dağıtımının yapılmadığını, bu metnin ancak 1892 yılında, Nietzsche sağlığını yitirdikten sonra dolaşıma girdiğini vurguluyor; ayrıca, çalışmamız söz konusu olduğunda bizim de yararlandığımız Lampert'in “Z IV” hakkındaki araştırmasını, ileri düzey irdelemeler için salık veriyor (2006: viii). Fakat bununla birlikte konuya kısaca da olsa temas edip, birçok akademisyenin “Z IV”ü Z'nin merkezi bir kısmı olarak görmediğini; bu bakımdan da Z'nin ilk üç kitapla tamamlanmış olduğuna dair yaygın bir düşüncenin bulunduğunu ekliyor.

Şimdi, dikkat edilirse, buraya kadar “TsZ” ile ilgili sunduğumuz veriler, bir önceki bölüm ile aynı hâle gelmektedir. Dahası, bahsettiğimiz çevirinin Colli ve Montinari editörlüğünde gerçekleşen asıl edisyon “KGW”yi bütün olarak dikkate aldığı ve “KGW VI 1”i de muhafza ettiği; yanı sıra “KGW”nin orijinal kaynak dilinden hedef diline nakli konusunda son derece verimli olduğu karşımıza çıkmaktadır. İlâveten, bu edisyondaki “Introduction”dan sonra gelen “Chronology” kısmında ise Z'nin

kısımlarının Nietzsche'nin diğer metinlerin basım tarihleri verildiği (2006: xxxvi-xxviii); "Notes on the Text" başlığı altında da çeviriye temel alınan metnin Colli ve Montinari'nin "KGW VI 1" edisyonu olduğu belirtildiği; "AsZ"nin çevirisinden sonra ise bu edisyonda "Index" kısmı (2006: 267-270) yer aldığı dikkate alındığında, karşımıza son derece ilginç bir manzara çıkmaktadır: neden Türkçe çevirilerden değil de İngilizce çevirilerden okuyup öğreniyoruz fakat Türkçe çevirilerle eğitim öğretim yapamıyoruz.

Aynı husus, bir başka yabancı dil olan Fransızca için de geçerlidir. Doğrudan "TsZ" gibi hem "KGW VI 1"i referans alan ama aynı zamanda yine "KGW" bütününe göz önünde bulunduran Z'nin Fransızca "AiZ" kısaltmasıyla işaret ettiğimiz çeviri için de geçerlidir. Gallimard yayınevi tarafından basılan bu edisyon, Fransızca "çeviri metni" okuyanın hangi "kaynak"tan hareketle metni okuduğunun bilgisini okura sunduğu gibi; çevirinin başlangıç kısmına editör notları ekleyerek, orijinal metnin basım sürecini ayrıntılı olarak nakletmekte ve diğer edisyonlardan da bahsetmektedir (AiZ: 11-15). Dahası bu edisyon, çeviri metinden sonra, yaklaşık 120 sayfa tutan eleştirel açıklamalar vermekte; orijinal metnin ortaya çıktığı 1882-1884 yılları arasında Nietzsche'nin hayatındaki dönüm noktalarını nakletmekte (AiZ: 423-430), süreçteki ilk taslaklardan bahsetmekte (AiZ: 431-434), nihayet metne dair farklı okuma / imla ve benzeri gibi temel hususları araştırmacıya sunmaktadır (AiZ: 435-541).

Şu durumda, bir önceki kısımda yapmaya çalıştığımız araştırmanın sınımasını da meydana getirdiğimiz ve bu hususu da kaynak dilden hareket eden fakat kaynak dili muhafaza ederek taşıyan İngilizce ve Fransızca üzerinden de görmekteyiz. Diğer bir ifadeyle, hangi dilde olursa olsun, bir metnin Türkçe çevirisini gerçekleştirmek demek o metnin edisyonunu hazırlamak anlamına gelmektedir. Bu tür bir akademik katkıyı biz Türkçe çevirilerde bulamadık.

4. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Şimdi, yukarıda karşılaştırılan durumlar, bizim kanaatimize göre “felsefe metinleri”nin okunması söz konusu olduğunda son derece vahim bir tabloyu gözler önüne seriyor. Ülkemizde Nietzsche ile ilgili yapılan telif çalışmalarında, Nietzsche’nin herhangi bir metnin hangi aşamalardan geçerek yayımlandığına / basıldığına (ister çeviriler için ister orijinal metinler için olsun) değinen bir araştırmaya rastlamadık. O nedenle de son derece ayrıntılı ve çok daha teknik bir araştırmacının konusu olsa da hem tezimiz için hem ülkemizdeki araştırmacılar için şu saptamada bulunmak istiyoruz: temel felsefe metninin çevirisi; buna önceliği olacak şekilde söz konusu metinlerin çevrildiği edisyonların çeviri metinlerde belirtilmemesi; nihayet bu meseleye de önceliği olacak şekilde, daha da zeminde duran bir mesele olarak, herhangi bir araştırmacının orijinal dilinde dahi olsa irdelediği metnin edisyon süreçleriyle neredeyse hiçbir biçimde ilgilenmemesi, dijitalleşen entelektüel dünyanın ne denli önemli avantajlar sunduğunu da dikkate aldığımızda ancak bunların da kullanılmadığını hesaba kattığımızda, herhangi bir “felsefe metni”nin anlaşılmasından önce “okunma”sındaki son derece yalın problemlerin aşılamadığını gösteriyor. Böylece de son derece ilginç bir biçimde, Nietzsche ile ilgili yaptığımız literatür taramasında, ister kaynak ister çeviri dilden okunsun, okunanın yapılanma sürecinin irdelenmemesinden kaynaklı bir okuma sürecinin tahmin edilemeyecek denli zarar verici olabildiğini fark ettik. Ancak bu noktada şu uyarıda bulunmak istiyoruz: Nietzsche ile ilgili bu mesele, ülkemizde çok sık dile getirildiği üzere onun eserlerinin belirli bir biçimde daha önce kız kardeşi tarafından tahrif edilip edilmediği ile ilgili bir konu değildir. Öyle ki kimi araştırmalar, Elisabeth Förster-Nietzsche’nin söz konusu metinleri tahrif etmekten çok, esasen belirli bir propaganda aracı olarak kullanılmasında bir rol oynadığını belirtmektedir (Savater, 2008: 25-40). Dahası herhangi bir tahriften bahseden ülkemizdeki araştırmacıların söylediklerinin doğru olduğu kabul edilse bile, tahrifin ne olduğu ile ilgilenen veya bu konu hakkında içerikli bir araştırma / sunum yapan bir araştırmacıyla karşılaşmadık. Tüm bu bahsettiklerimiz, bir önceki bölümden başlayarak bir dizi temel probleme temas etmeden bir felsefe metninin anlaşılmaya çalışılmasının ve dahası bu tür bir arayış bilincinde de olunmamasının kendi başına apayrı bir problem ve açmaz olduğunu bir kez daha gösteriyor. Bu bağlamda, metinlerin kuşatılabilmesinde, muhakeme faaliyetine de önceliği olan problemlerle ilgilenmek bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor. Bize göre hazırladığımız bu tezin en kıymetli yönü bu hususları gündeme getirmekte yer

alıyor. Dahası, gördüğümüz kadarıyla, sadece Nietzsche'nin *Böyle Söyledi* metninin değil, onun diğer metnlerinin ve aynı zamanda, son derece genel olarak, bir dizi felsefe metninin anlaşılmasında da yaşanan problemler, çok kolay bir biçimde ve adeta kendiliğinden gerçekleşerek, dolayısıyla da hiçbir biçimde farkına varılmaksızın, sürüp gidebiliyor.

Nietzsche söz konusu olduğunda, onun metnlerinin herhangi bir biçimde bahsettiğimiz tarzda ele alınmadan basılıyor ve inceleniyor oluşunun tezimiz açısından merkezi bir problem, üzerinde düşünülmesi, hakkında dikkatli olunması ve sıkı bir araştırmaya götürmesi gereken problem şudur: bir metnin, ister orijinal dildeki ister bir çeviri dildeki olsun, "eleştirel edisyonu" ile karşı karşıya kalmayan bir araştırmacı, metne ilişkin "muhakeme" faaliyetine henüz başlamadan, araştırma sürecinin hemen daha başlangıcında sabit bir "dayanak"tan yoksun kalacaktır. Bu durumun da farkına varmadığı veya farkında ise de durumu netleştirmeden araştırmasına devam ettiği sürece, araştırdığı veya irdelediği metin her ne olursa olsun, kaçınılmaz bir biçimde "keyfi" savlar ileri sürmeye mahkûm kalacaktır.

Bu hususlara çözüm olarak da iki alternatif sunmaktayız: Yeni bir yayıncılık pratiği ve üniversiteyi yeniden düşünmek.

KAYNAKÇA

- De Gruyter Yayınevi*. Erişim 20 Ağustos 2024, <https://www.degruyter.com>.
- Deutsches Textarchiv (DTA)*. Erişim 15 Ağustos 2024. <https://www.deutschestextarchiv.de>.
- Digitale Kritische Gesamtausgabe von Nietzsches Werken und Briefen (eKGWB)*. Erişim 30 Eylül 2024. <http://doc.nietzschesource.org/de>.
- Nietzsche, Friedrich W. (1883a). Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. Chemnitz: Schmeitzner [Nietzsche, Friedrich: Also sprach Zarathustra. [Bd. 1]. Chemnitz, 1883. In: Deutsches Textarchiv. <https://www.deutschestextarchiv.de/nietzsche_zarathustra01_1883>, abgerufen am 06.05.2024].
- Nietzsche, Friedrich W. (1883b). Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | 2. Chemnitz: Schmeitzner [Nietzsche, Friedrich: Also sprach Zarathustra. Bd. 2. Chemnitz, 1883. In: Deutsches Textarchiv. <https://www.deutschestextarchiv.de/nietzsche_zarathustra02_1883>, abgerufen am 06.05.2024].
- Nietzsche, Friedrich W. (1884). Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | 3. Chemnitz: Schmeitzner [Nietzsche, Friedrich: Also sprach Zarathustra. Bd. 3. Chemnitz, 1884. In: Deutsches Textarchiv. <https://www.deutschestextarchiv.de/nietzsche_zarathustra03_1884>, abgerufen am 06.05.2024].
- Nietzsche, Friedrich W. (1886). Jenseits | von Gut und Böse. | Vorspiel | einer | Philosophie der Zukunft. Chemnitz: Schmeitzner
- Nietzsche, Friedrich W. (1891). Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | Vierter und letzter Theil. Leipzig: C. G. Naumann [Nietzsche, Friedrich: Also sprach Zarathustra. Bd. 4. Leipzig, 1891. In: Deutsches Textarchiv. https://www.deutschestextarchiv.de/nietzsche_zarathustra04_1891>, abgerufen am 06.05.2024].
- Nietzsche, Friedrich W. (1893). Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen, 2. Baskı (E. Förster-Nietzsche ve P. Gast, Ed.). Leipzig: G. G. Nauman.
- Nietzsche, Friedrich W. (1896). Thus Spake Zarathustra | A Book for All and None. (A. Tille, Ed.). London: Macmillan.

- Nietzsche, Friedrich W. (1899). Also sprach Zarathustra | Ein Buch für Alle und Keinen. *Nietzsche's Werke*. Erste Abtheilung, Band VI. (E. Förster-Nietzsche ve P. Gast, Ed.). Leipzig: G. G. Nauman.
- Nietzsche, Friedrich W. (1923). Thus Spake Zarathustra. *The Complete Works of Friedrich Nietzsche*. Vol. 11. (O. Levy, Ed.). London: Macmillan.
- Nietzsche, Friedrich W. (1954). Thus Spoke | Zarathustra | A Book for All and None. *The Portable Nietzsche* (W. A. Kaufmann, Çev.). USA: The Viking Press.
- Nietzsche, Friedrich W. (1968). Also sprach Zarathustra | Ein Buch für Alle und Keinen | (1883-1885). *Kritische Gesamtausgabe*, VI / 1. (G. Colli ve M. Montinari, Ed.). Germany: Walter de Gruyter.
- Nietzsche, Friedrich W. (1971). *Ainsi parlait Zarathoustra | Un livre qui est pour tous et qui n'est pour personne*. (G. Colli ve M. Montinari, Ed.; M. de Gandillac, Çev.). Paris: Gallimard.
- Nietzsche, Friedrich W. (1972a). Die Geburt der Tragödie | Oder: | Griechenthum und Pessimismus. *Kritische Gesamtausgabe*, III / 1. (G. Colli ve M. Montinari, Ed.). Germany: Walter de Gruyter.
- Nietzsche, Friedrich W. (1972b). La Nascita della Tragedia | Ovvero: | Grecità e Pessimismo. *Opere di Friedrich Nietzsche*, III / 1. (G. Colli ve M. Montinari, Ed.; S. Giametta, Çev.). Milano: Adelphi.
- Nietzsche, Friedrich W. (1973). Così parlò Zarathustra | Un libro per tutti e per nessuno. *Opere di Friedrich Nietzsche*, VI / 1. Seconda Edizione. (G. Colli ve M. Montinari, Ed.; M. Montinari, Çev.). Milano: Adelphi [İlk basım: 1968].
- Nietzsche, Friedrich W. (1988a). Also sprach Zarathustra | (I-IV). *Kritische Studienausgabe*, Band 4. (G. Colli ve M. Montinari, Ed.). Germany: Walter de Gruyter.
- Nietzsche, Friedrich W. (1988b). Die Geburt der Tragödie. *Kritische Studienausgabe*, Band 1. (G. Colli ve M. Montinari, Ed.). Germany: Walter de Gruyter.
- Nietzsche, Friedrich W. (1999). Ecce Homo | Wie man wird, was man ist. *Kritische Studienausgabe*, Band 6. (G. Colli ve M. Montinari, Ed.). Germany: Walter de Gruyter.
- Nietzsche, Friedrich W. (2005). *Tragedyanın Doğuşu*. (M. Tüzel, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Nietzsche, Friedrich W. (2006a). *Böyle Söyledi Zerdüşt | Herkes İçin ve Hiç Kimse İçin Bir Kitap*. 1. Baskı, (M. Tüzel, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.

- Nietzsche, Friedrich W. (2006b). *Ecce Homo / Kiři Nasıl Kendisi Olur*. 2. Baskı, (C. Alkor, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları [İlk basım: 2003].
- Nietzsche, Friedrich W. (2011a). *Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu*. 9. Baskı, (İ. Z. Eyübođlu, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Nietzsche, Friedrich W. (2011b). *Thus Spoke Zarathustra / A Book for All and None*. (A. del Caro, Çev.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Nietzsche, Friedrich W. (2013). *Tragedyanın Doğuşu*. (M. Tüzel, Çev.). İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Nietzsche, Friedrich W. (2017). *İşte Zerdüşt Böyle Dedi / Herkes ve Hiç Kimse İçin Bir Kitap*. (A. Cemal, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Nietzsche, Friedrich W. (2023a). *Böyle Buyurdu Zerdüşt / Herkes ve Hiç Kimse İçin Bir Kitap*. 4. Baskı, (R. Minareci, Çev.). İstanbul: Can Yayınları [İlk basım: 2021].
- Nietzsche, Friedrich W. (2023b). *Böyle Söyledi Zerdüşt | –Herkes İçin ve Hiç Kimse İçin Bir Kitap–*. 30. Basım, (M. Tüzel, Çev.). İstanbul: İş Bankası Yayınları [İlk basım: 2006, İthaki Yayınevi; Yeniden düzenlenmiş ilk basım: 2011, İş Bankası Yayınları].
- Nietzsche, Friedrich W. (2024a). *Böyle Buyurdu / Zerdüşt | Herkesin ve Hiç Kimsenin Kitabı*. 6. Basım, (G. Sert, Çev.). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları [İlk basım: 2003, İlya Yayınevi; Gözden geçirilmiş ilk basım: 2020 Kırmızı Kedi Yayınları].
- Nietzsche, Friedrich W. (2024b). *Böyle Buyurdu Zerdüşt | Hem Herkes Hem De Hiç Kimse İçin Yazılmış Bir Kitap*. 1. Basım, (M. Andonyan, Çev.). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Savater, F. (2008). *Nietzsche'nin İdeası*. (S. Nilüfer, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- The Internet Archive (TIA). erişim 25 Ağustos 2023. <https://archive.org>.
- Young, J. (2023). *Bir Filozofun ve Felsefesinin Biyografisi*. (B. O. Doğan, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

EKLER

Ek 1. Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. (1883).

**Also
sprach Zarathustra.**

Ein Buch

für

Alle und Keinen.

Von

Friedrich Nietzsche.

Chemnitz 1883.

Verlag von Ernst Schmeitzner.

Paris
W. Fischbacher
33 Rue de Seine.

St. Petersburg
H. Schmitzdorff
(C. Roettger.)
Kais. Hof-Buchhandlung.
5 Newsky Prospekt.

Turin
(Florenz, Rom.)
Hermann Loescher
via di Po 19.

New-York
E. Steiger & Co.
25 Park Place.

London
Williams & Norgate
14 Henrietta Street,
Covent Garden.

Inhalt.

Vom Übermenschen und vom letzten Menschen	5
Von den drei Verwandlungen	29
Von den Lehrstühlen der Tugend	33
Von den Hinterweltlern	37
Von den Verächtern des Leibes	42
Von den Freuden- und Leidenschaften	45
Vom bleichen Verbrecher	48
Vom Lesen und Schreiben	52
Vom Baum am Berge	55
Von den Predigern des Todes	59
Vom Krieg und Kriegsvolke	62
Vom neuen Götzen	65
Von den Fliegen des Marktes	69
Von der Keuschheit	74
Vom Freunde	76
Von tausend und Einem Ziele	80
Von der Nächstenliebe	84
Vom Wege des Schaffenden	87
Von alten und jungen Weiblein	92
Vom Biss der Natter	96
Von Kind und Ehe	99
Vom freien Tode	102
Von der schenkenden Tugend	106

91
95
98
101
105

Also sprach Zarathustra.

Ein Buch
für
Alle und Keinen.
Von
Friedrich Nietzsche.

Zweite Auflage, mit Portrait und Brieffacsimile des Autors.

LEIPZIG
Druck und Verlag von C. G. Naumann.
1893.

INHALT.

Erster Theil.

Zarathustra's Vorrede.	Seite
Vom Uebermenschen und vom letzten Menschen	5
Die Reden Zarathustra's.	
Von den drei Verwandlungen	29
Von den Lehrstühlen der Tugend	33
Von den Hinterweltlern	37
Von den Verächtern des Leibes	42
Von den Freuden- und Leidenschaften	45
Vom bleichen Verbrecher	48
Vom Lesen und Schreiben	52
Vom Baum am Berge	55
Von den Predigern des Todes	59
Vom Krieg und Kriegsvolke	62
Vom neuen Götzen	65
Von den Fliegen des Marktes	69
Von der Keuschheit	74
Vom Freunde	76
Von tausend und Einem Ziele	80
Von der Nächstenliebe	84
Vom Wege des Schaffenden	87
Von alten und jungen Weiblein	91
Vom Biss der Natter	95
Von Kind und Ehe	98
Vom freien Tode	101
Von der schenkenden Tugend	105

INHALT.	
Erster Theil.	
Zarathustra's Vorrede.	Seite
Vom Übermenschen und vom letzten Menschen	9
Die Reden Zarathustra's.	
Von den drei Verwandlungen	33
Von den Lehrstühlen der Tugend	37
Von den Hinterweltlern	41
Von den Verächtern des Leibes	46
Von den Freuden- und Leidenschaften	49
Vom bleichen Verbrecher	52
Vom Lesen und Schreiben	56
Vom Baum am Berge	59
Von den Predigern des Todes	63
Vom Krieg und Kriegsvolke	66
Vom neuen Götzen	69
Von den Fliegen des Marktes	73
Von der Keuschheit	78
Vom Freunde	80
Von tausend und Einem Ziele	84
Von der Nächstenliebe	85
Vom Wege des Schaffenden	91
Von alten und jungen Weiblein	95
Vom Biss der Natter	99
Von Kind und Ehe	102
Vom freien Tode	105
Von der schenkenden Tugend	109

Nietzsche, Werke, Band VI. 1

CONTENTS

	PAGE
INTRODUCTION BY THE EDITOR	ix
THUS SPAKE ZARATHUSTRA	xxv
FIRST PART	xxvii
Zarathustra's Introductory Speech on Beyond-Man and the Last Man	1
Zarathustra's Speeches	25
Of the Three Metamorphoses	25
Of the Chairs of Virtue	29
Of Back-Worlds-Men	33
Of the Despisers of Body	38
Of Delights and Passions	41
Of the Pale Criminal	44
Of Reading and Writing	48
Of the Tree at the Hill	51
Of the Preachers of Death	56
Of War and Warriors	59
Of the New Idol	62
Of the Flies of the Market	66
Of Chastity	71
Of the Friend	73
Of a Thousand and One Goals	76
Of Love for One's Neighbour	80
Of the Way of a Creator	83
Of Little Women Old and Young	87
Of the Bite of the Adder	91

V

CONTENTS.

	PAGE
INTRODUCTION BY MRS FÖRSTER-NIETZSCHE .	ix
 THUS SPAKE ZARATHUSTRA. <i>FIRST PART.</i> 	
ZARATHUSTRA'S PROLOGUE - - - -	3
ZARATHUSTRA'S DISCOURSES - - - -	23
I.—The Three Metamorphoses - - -	25
II.—The Academic Chairs of Virtue -	28
III.—Backworldsmen - - - -	31
IV.—The Despisers of the Body - -	35
V.—Joys and Passions - - - -	38
VI.—The Pale Criminal - - - -	40
VII.—Reading and Writing - - - -	43
VIII.—The Tree on the Hill - - -	45
IX.—The Preachers of Death - - -	49
X.—War and Warriors - - - -	51
XI.—The New Idol - - - -	54
XII.—The Flies in the Market-place -	57
XIII.—Chastity - - - -	61
XIV.—The Friend - - - -	63
XV.—The Thousand and One Goals -	65

Contents

FIRST PART	115
<i>Zarathustra's Prologue</i>	121
<i>Zarathustra's Speeches</i>	
1 On the Three Metamorphoses	137
2 On the Teachers of Virtue	140
3 On the Afterworldly	142
4 On the Despisers of the Body	146
5 On Enjoying and Suffering the Passions	148
6 On the Pale Criminal	149
7 On Reading and Writing	152
8 On the Tree on the Mountainside	154
9 On the Preachers of Death	156
10 On War and Warriors	158
11 On the New Idol	160
12 On the Flies of the Market Place	163
13 On Chastity	166
14 On the Friend	167
15 On the Thousand and One Goals	170
16 On Love of the Neighbor	172
17 On the Way of the Creator	174
18 On Little Old and Young Women	177
19 On the Adder's Bite	179
20 On Child and Marriage	181
21 On Free Death	183
22 On the Gift-Giving Virtue	186
SECOND PART	191
1 The Child with the Mirror	195
2 Upon the Blessed Isles	197
3 On the Pitying	200
4 On Priests	202
5 On the Virtuous	205
6 On the Rabble	208

* Nietzsche, 1954: 112.

Ek 9. Z hakkında eleştirel edisyon değerlendirmesinde doğan mümkün bir açılımın “Özet” metni.

Felsefede “Dil” ve “Anlam”ın “Sınır”ı: Nietzsche’nin *Böyle Söyledi Zerdüşt* Metnine İlişkin Mümkün İki Okuma

Damla Yıldırım*

Friedrich Nietzsche’nin, günümüzde “Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen [Böyle Söyledi Zerdüşt. Herkes için ve Hiç Kimse için Bir Kitap]” başlığı altında okuduğumuz metni, 1883 ile 1885 yılları arasında basılmış dört ayrı eserin daha sonra birleştirilmesinden oluşmuştur. 1883 tarihli ilk eserde, günümüzün tüm standart baskılarında bulunan “Erster Teil (Birinci Bölüm)” ibaresi yoktur. Giorgio Colli ve Mazzino Montinari’nin öncülüğünde hazırlanan “Kritische Gesamtausgabe”de bu husus “Erster Teil” ibaresinin köşeli parantez içinde verilmesiyle belirtilir. Yine 1883’te basılan ikinci eserde, bu sefer, sadece başlığın alt kısmına “2” rakamı eklenmiş; fakat “Kritische Gesamtausgabe”de “2” rakamı yerine, “Zweiter Theil (ikinci Bölüm)” ibaresi metne köşeli parantez kullanmadan eklenmiştir. 1884 tarihli üçüncü eserde bir önceki kullanım bulunup, uygulama da aynı kalmıştır. Alandaki araştırmacıların tarihsel dayanaklı saptamalarına bakıldığında, Nietzsche bu üç eser ile “Zerdüşt”ün tamamlandığını düşünmüştür. Fakat yine araştırmacıların belirttiği üzere, 1885 yılında dördüncü eser basılmış; burada ana başlık korunmuş fakat alt başlık olarak “Vierter und letzter Theil (Dördüncü ve Son Bölüm)” eklenmiştir. Ancak bu sonuncusu sadece 40 nüsha basılan “özel” bir baskıdır. Son olarak ise ilk üç eserden müteşekkil ancak dördüncü eserin bulunmadığı bir baskı 1886 yılında yapılmıştır. Sonraki süreçte ise metin, kısmi değişikliklerle günümüzdeki hâlini almış ve dört kısımdan oluşmuş müstakil bir metin olarak basılmıştır. Biz, bildirimizde, Nietzsche’nin “Zerdüşt”ünü dil ve anlam bakımından irdelemenin, tüketici olduğunu iddia etmesek de, iki mümkün yolu olduğunu savunacağız. İlk yolu, bir metnin “tarihsel köken” bağlamında okunması ve bu kökene bağlı olarak anlaşılması şeklinde adlandırıyoruz. Bu yol, sadece metnin oluşum koşullarını değil aynı zamanda metni meydana getiren de metnin oluşum sürecindeki psikolojisini dikkate alarak metnin anlamının yakalanabileceğini savunur. Bildiride, bu tarz bir anlamının “felsefe” açısından yararlı, fakat aslen “beşerî bilimler” alanında bulunduğunu ileri sürüyoruz. Buna karşın “felsefe” açısından değerli ve deyim yerindeyse felsefenin ruhuna sadık kalan bir okumayı ise “şimdi’nin fenomenolojisi” başlığı altında nitelendirerek; herhangi bir “felsefe metni”ni “anlama”nın şartının, metin ile bir “okur” olarak “karşılaşma”nın “sınır”ında gerçekleştiğini temellendirmeye çalışıyoruz. Vardığımız ve ayrıntılı olarak tartışmak istediğimiz sonuç şu şekilde ifade edilebilir: Nietzsche’nin “Böyle Söyledi Zerdüşt” metni, 1883 tarihli ilk

* Yüksek Lisans Mezunu, Gümüşhane Üniversitesi

Ek 10. Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | 2. (Basım Tarihi 1883).

Also sprach Zarathustra.

Ein Buch

für

Alle und Keinen.

Von

Friedrich Nietzsche.

2.

Chemnitz 1883.

Verlag von Ernst Schmeitzner.

Paris
W. Fischbacher
33 Rue de Seine.

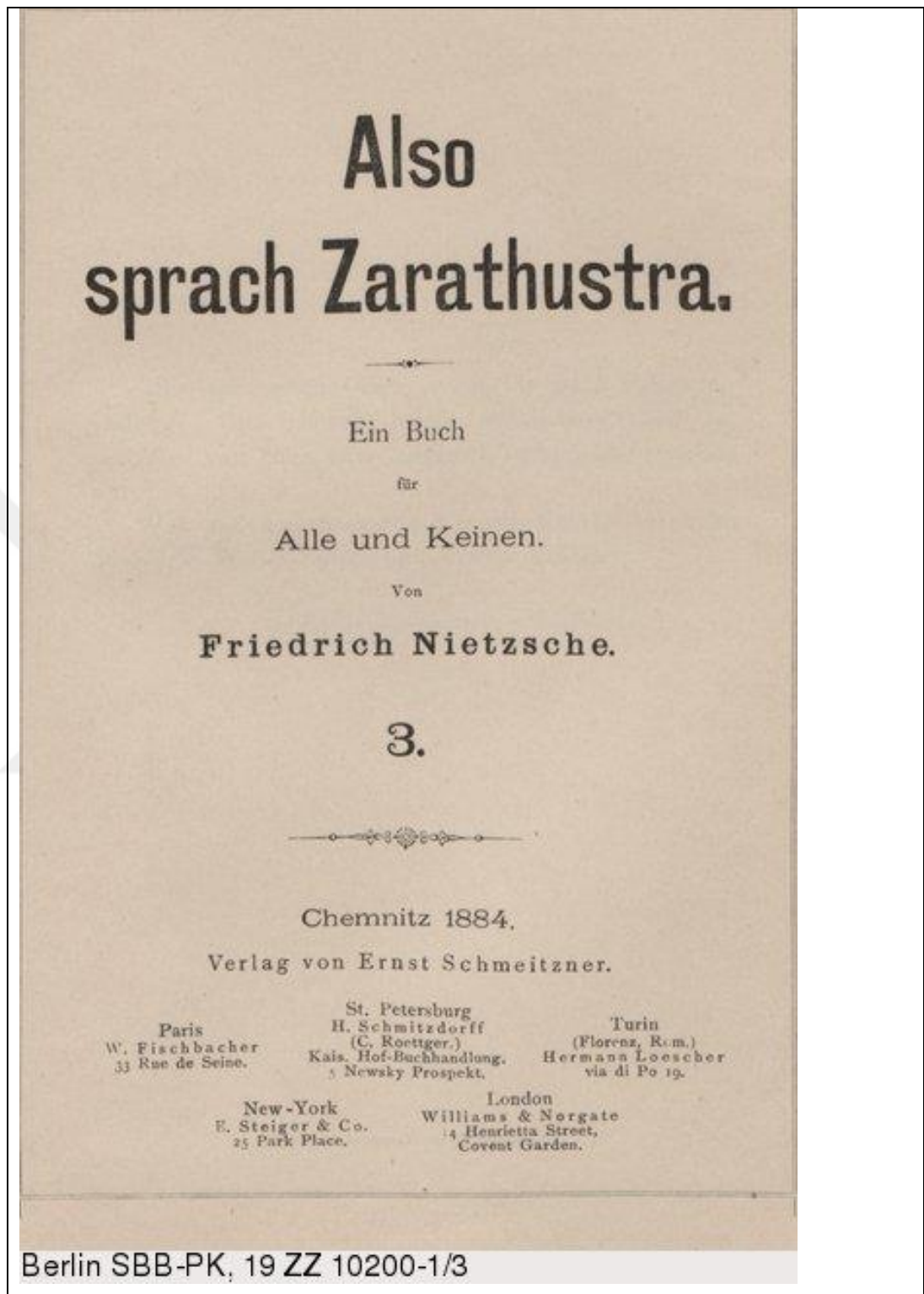
St. Petersburg
H. Schmitzdorff
(C. Roettger.)
Kais. Hof-Buchhandlung.
5 Newsky Prospekt.

Turin
(Florenz, Rom.)
Hermann Loescher
via di Po 19.

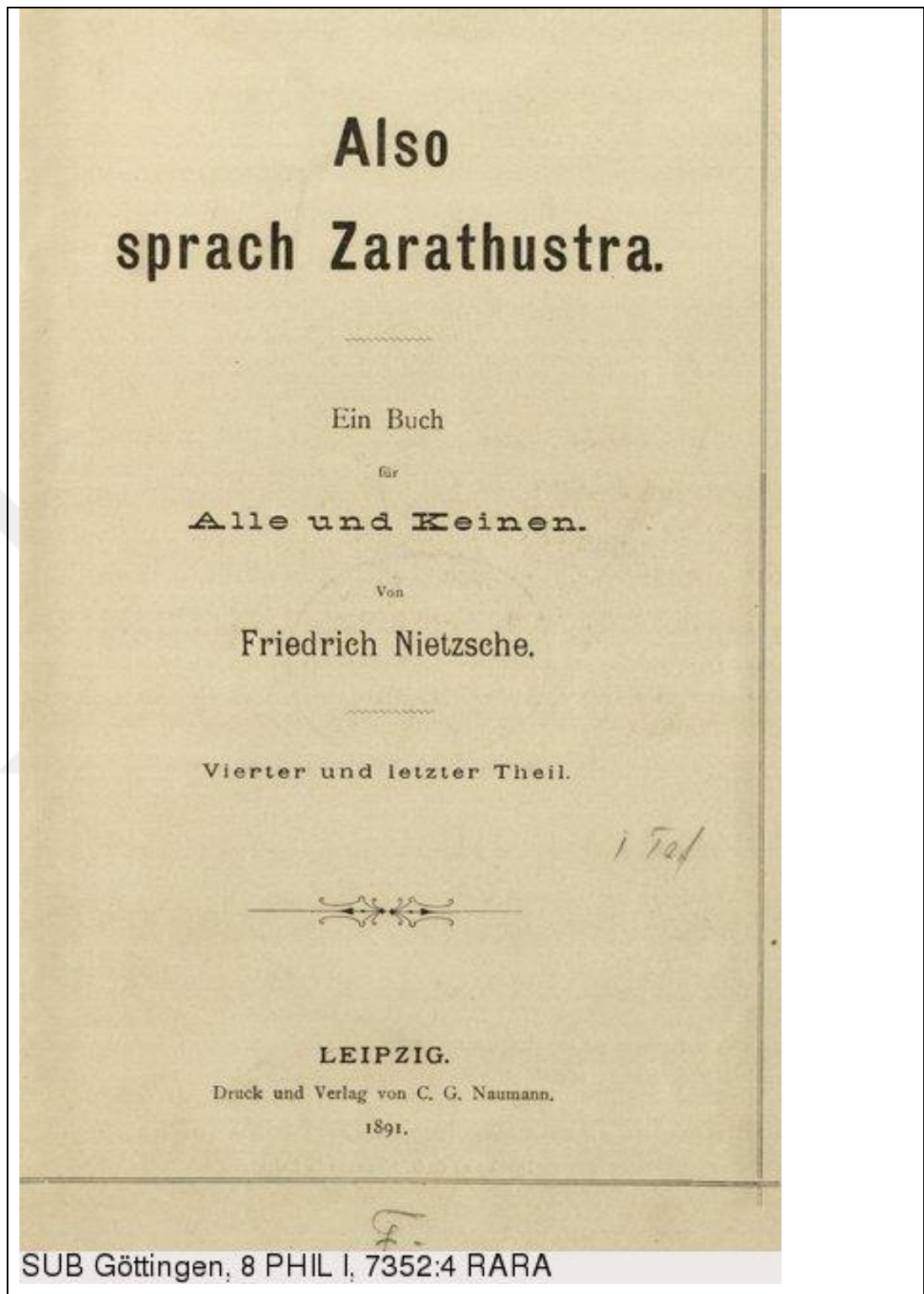
New-York
E. Steiger & Co.
25 Park Place.

London
Williams & Norgate
14 Henrietta Street,
Covent Garden.

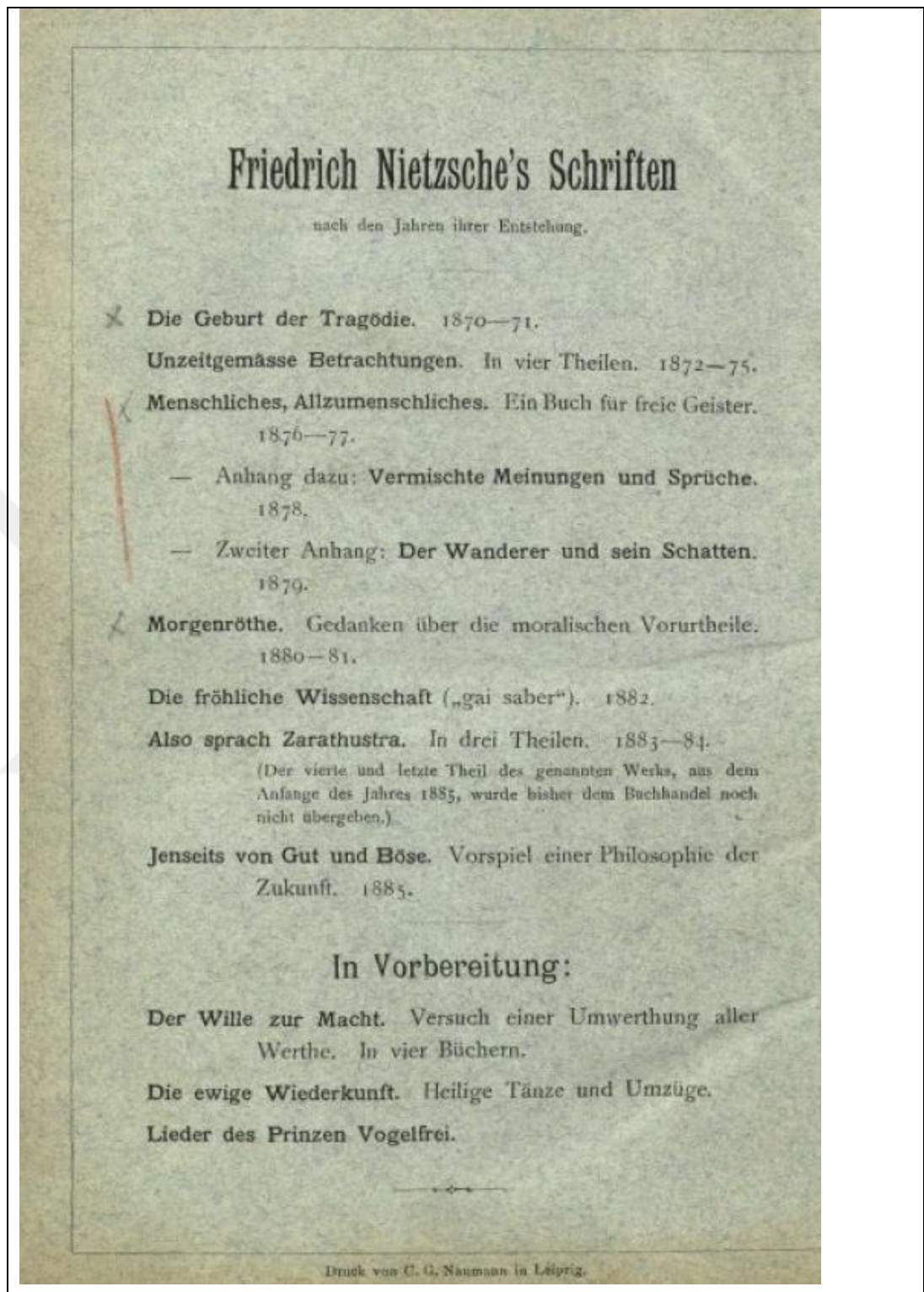
Ek 11. Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | 3. (Basım Tarihi 1884).

Ek 12. Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | Vierter und letzter Theil. (Basım Tarihi 1891).

Ek 13. Also | sprach Zarathustra. | Ein Buch | für | Alle und Keinen. | Vierter und letzter Theil. (Basım Tarihi 1886).

ÖZGEÇMİŞ

Damla YILDIRIM, 2006 yılında Trabzon Yavuz Sultan Selim Lisesinden mezun oldu. Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden 2016 yılında mezun olduktan sonra, 2019-2023 yılları arasında Trabzon Ortahisar Destekleme ve Yetiştirme Kursunda, felsefe grubu öğretmeni olarak çalıştı. 2018 yılında başladığı Anadolu Üniversitesi Sosyoloji lisans programından 2024 Ağustos ayında mezun oldu ve 2020 yılında Gümüşhane Üniversitesi Felsefe Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. Şu anda Trabzon Uğur Anadolu Lisesinde felsefe grubu öğretmeni olarak çalışmaktadır.

